

PAUL OLAF BODDING SOM MISJONÆR

av

OLAV HODNE

I

Santalmisjonen feiret ifjor sitt hundreårs jubileum. Blant de mange arbeidere i misjonens tjeneste i disse år, trer Paul Olaf Bodding frem som en av de mest markante og betydningsfulle skikkelser. Misjonen gikk mot slutten av de første 25 år da Bodding i 1890 kom til misjonsmarken. Selve grunnleggingsperioden var over, og det var et ordnet, om enn på mange måter eiendommelig, misjonsarbeid Bodding kom inn i.

Det er skrevet en rekke artikler som belyser Boddings innsats som språkforsker og vitenskapsmann.¹ På dette område står han som den fremste i Santalmisjonens og santalfolkets historie. Hans egentlige misjonærgjerning er det derimot skrevet meget lite om.² En kan jo ikke nekte for at Boddings legning og personlige interesser gikk i vitenskapelig retning, noe han selv ofte ga uttrykk for. Men hans vitenskapelige arbeid var alltid underordnet misjonærgjerningens totale krav. Dette fremhever også Sten Konow i en minnetale han holdt over Bodding i Det Norske Videnskaps-Akademi i Oslo i november 1938 og hvor han sier: «Misjonsgjerningen stod for Bodding som et høit og hellig kall, men denne side av hans virke vil andre kunne bedømme bedre enn jeg . . . På den annen side er det sikkert at det nettopp var gjennom misjonen at han kom til å gjøre sin store innsats i videnskapens tjeneste.»³

I et brev til Studentenes Missionsforening i Kristiania, skriver Bodding selv i april 1892: «Jeg reiste ud i Hedningeverdenen, fordi jeg følte det som et Guds Kald i mit indre, som krævede Opofrelse af alle andre Pligter og Hensyn, og de kunde veie tungt paa det naturlige Hjerte.»⁴ Nettopp fordi

misjonsgjærningen krevde det, måtte Bodding i lange perioder avstå fra sine vitenskapelige studier som i så høy grad fanget hans interesse.

Boddings førti-fire års misjonærgjærning faller i tre klart adskilte perioder:

1. *Som stasjonsleder og distriktsmisjonær i Mohulpahari 1890–1910.* Bortsett fra bibeloversettelsesarbeidet innskrenket hans vitenskapelige arbeid seg i denne periode til et flittig samlerstudium, som dannet grunnlaget for hans senere store litterære og vitenskapelige produksjon.

2. *Som misjonens og kirkens tilsynsmann i Dumka 1911–1922.* Hele denne periode var Bodding hovedsakelig opptatt med administrative spørsmål og saker som angikk misjonen og menighetslivet.

3. *Som vitenskapelig og litterær arbeider i Mohulpahari 1923–1934.* Den følgende fremstilling tar sikte på å belyse Boddings innsats som misjonær. Hans litterære arbeid blir derfor berørt i den utstrekning det har direkte sammenheng med denne. Fremstillingen bygger delvis på materiale fra Santalmisjonens arkiver i India og Oslo, og leder frem til begynnelsen av 1923, da Bodding forlot formannsstillingen i misjonen for utelukkende å vie seg til det litterære arbeid.

II

Mohulpahari misjonsstasjon ligger 15 engelske miles vest for Ebenezer. Stasjonen ble opprettet av Børresen og Skrefsrud, pionérmisjonærene i Santalmisjonen, i 1880. Bodding ble den første europeiske misjonær i Mohulpahari. Men før sin plassering der, oppholdt han seg en ti-måneders tid i Benagaria. Like etter ankomsten ba Skrefsrud ham om å omredigere hans santalleksikon fra santali-engelsk til engelsk-santali. Skrefsrud hadde den gangen samlet ca. 13 000 ord til leksikonet. Det tok Bodding fire måneder å gjøre dette. Samtidig tok han avskrift av det hele for eget bruk. Det var et ganske mekanisk arbeid, men ga ham en glimrende anledning til på kort tid å få inn et usedvanlig stort ordforråd på santali. Skrefsrud bekrefter dette da han og en svensk

misjonær i misjonens tjeneste eksaminerte Bodding i santali seks måneder etter dennes ankomst.⁵ Under sitt opphold i Benagaria gikk han også gjennom santalenes tradisjoner som Skrefsrud hadde samlet og skrevet ned på santali. Hans tanker ble så opptatt med disse at de fleste brev han sender hjem til misjonsvennene gjennom *Santalen* resten av året, for det meste er gjengivelser av disse tradisjoner.⁶ Han satt imidlertid ikke ved skrivebordet hele tiden, men var nesten daglig også ute blant folket i de nærmeste landsbyer for å lære språket også fra folkets munn. Når en tar i betraktning den korte tiden han hadde vært i landet, må en derfor si at Bodding var vel forberedt for sin gjerning da han flyttet til Mohulpahari.

Ved siden av evangeliseringsarbeidet ble bibeloversettelsen Boddings hovedverk i disse årene. Skrefsrud oversatte i 1890-årene de fire evangelier, men overga deretter oversettelsesarbeidet til Bodding, som han var klar over hadde de beste forutsetninger for dette arbeid. Det nye testamente var avsluttet i 1906 og ble i 1908 utgitt av Calcutta Auxiliary Bible Society (CABS).

Allerede i 1890-årene gikk Bodding også igang med oversettelse av Det gamle testamente til santali. Under et fellesmøte i Benagaria i 1899 med utsendinger fra andre misjoner som arbeidet blant santalene, ble det besluttet å legge Boddings oversettelse til grunn for en fellesutgave. Denne skulle revideres av Bodding og en representant fra Church Missionary Society (CMS), og Scottish Free Church Santal Mission (SFSM), med Skrefsrud som hovedansvarlig.⁷ Første del av GT fra 1. Mosebok til 1. Samuelsbok var ferdigtrykt i 1904. Annen del, fra 2. Samuelsbok til Ester forelå i 1908. Hele GT var ferdigtrykt i 1914.⁸

Arne Thu hevder i en artikkel om Bodding i *Tidsskrift for Teologi og Kirke*, 1939, s. 186, at det er en svakhet ved Boddings oversettelse at han ikke hadde europeiske medarbeidere, men bare betjente seg av innfødte medhjelpere. Som vi forstår forholdt ikke dette seg slik. Boddings flittige korrespondanse med skotten Andrew Campbell, som representerte den skotske santalmisjon i bibeloversettelsen, viser at Campbell har ytet verdifullt bidrag til denne.⁹ A. Campbell var en betydelig språkmann,

som siden 1872 hadde hatt sitt arbeid blant santalene. I 1902 utga han en *Santal Dictionary* som inneholder over 20 000 ord, og vant anerkjennelse i vide kretser.¹⁰ Skrefsrud, som i siste instans var den ansvarlige for oversettelsen, gjorde sin innflytelse gjeldende både som veileder og rådgiver for Boddning, samtidig som han la siste hånd på oversettelsen før den ble trykt.¹¹ Canon Cole, som representant for CMS, gjorde derimot lite for å fremme en enhetsutgave, og skapte heller vansker for samarbeidet.¹²

Om oversettelsesarbeidet skriver Boddning i et lite skrift om *Santalbibelens Tilblivelse* (Kristiania 1915): «Det er en Naade at faa Lov til at være med og gjøre noget af Herrens Tjeneste. Naar man saa samtidig faar Lov til saa at sige at leve i Guds Ord i *Aar*, hvor mangfoldig Grund faar man ikke til at takke.»¹³

Utgivelsen av *Kuk'li Puthi*, nærmest en tros lære med spørsmål og svar bygget over de tre trosartikler, er et annet arbeid fra denne perioden som har hatt betydning for santalkirken.¹⁴ I årene 1890–1904 sto Boddning også som redaktør av det santalske månedsbladet *Hor Heponron Pera* og skrev gjennom disse år de fleste artikler til bladet, mest av oppbyggelig art, men også atskillig opplysende og tidsaktuelt stoff. Boddning redigerte også fem utgaver av den santalske salmeboken, og oversatte selv 35 salmer til santali. Hans oversettelser er blitt betegnet til dels som bedre enn originalene. Blant disse er «Vår Gud han er så fast en borg», «Den store hvite flokk» og «Så ta da mine hender». Salmeoversettelsene er en innsats som vil merkes i all fremtid i den santalske kirke.

III

En skulle tro at med Boddings bibeloversettelsesarbeid og annet litterært arbeid ville der ikke levnes mye tid til direkte misjonærvirksomhet. Men han fikk utført forbausende mye nettopp på dette området i perioden fra 1891 til 1910. Den erfaring han høstet som distriktsmisjonær i Mohulpahari, ga et godt grunnlag for hans senere virke som misjonens og kirkens tilsynsmann i Dumka.

Mohulpahari var et meget begrenset distrikt geografisk sett.

Dette var en av grunnene til at Skrefsrud og Børresen plaserte ham nettopp der. Men Bodding måtte etterhvert ta seg av mye arbeid utenfor sitt eget distrikt. Det som vel gledet Bodding mest, var den rike innhøsting som fant sted i noen av de områder han hadde tilsyn med. Mohulpahari, som på mange måter hadde vært et hårdt og vanskelig distrikt, opplevde en vårløsning etter at *Sido*, en av de betydeligste menn misjonen noen gang har hatt, ble omvendt og døpt i 1903. Han var lenge en av de hårdeste motstandere av kristendommen, som gjennom sin innflytelsesrike stilling som Desmanjhi, overhøvdingens medhjelper og stedfortreder, skapte store vansker for de kristne. Sido var meget intelligent, og en mann med stor karakterstyrke. Han ble utnevnt til Honorary Magistrate av myndighetene. Bodding hadde bruk for en medhjelper i sitt oversettelsesarbeid, og visste ingen bedre å spørre enn Sido, selv om denne ikke var en kristen. Sido var villig. Ettersom oversettelsen skred frem, ble Sido mer og mer grepet av Guds ord. En dag bad han om å bli undervist med tanke på dåp. Han ble døpt den 11. juni 1903. Dagen før dåpsdagen lot han trommeslagere fortelle om dåpen fra markedsplassen nær Mohulpahari. Familie og slektninger forsøkte å hindre ham i å bli døpt, men ingenting kunne holde Sido tilbake. Dåpsdagen ble en merkedag for menigheten. I månedene fremover ble atskillige døpt eller fikk en ny innstilling til kristendommen.¹⁵ I november 1904 hevder Bodding at Sidos overgang til kristendommen har virket som et kraftig vidnesbyrd, og at ikke få av hans slektninger var blitt døpt.¹⁶

Dette året utga Bodding en bok med titelen *Missionens Nødvendighed og Velsignelse* (Kra. 1904). Under et samtalemøte med danske santalmisjonsledere i 1907 uttalte han: «Hvis De læser den lille Bog, jeg har skrevet – *Missionens Nødvendighed og Velsignelse* – vil De finde min egen udvikling, hvordan jeg ser paa Forholdene; jeg tror det er sundt og rigtigt.»¹⁷ Boken er meget dyptgående og viser hans innlevelse i de santalske samfunnsforhold. Den gir også en klar fremstilling av de kristnes stilling i samfunnet, og hvordan de samfunnsforhold de lever under, former deres livssyn og trosliv.

Når Boddning forsøkte å vurdere den kristne innflytelse i santsamfunnet og den kristne menighets åndelige stilling, trakk han ikke sammenligninger med sitt hjemlands kristendomsform, men dømte ut fra det hedenskap som omga dem. Han forsto å sette pris på den innsats som pionérmisjonærene hadde gjort, samtidig som han hadde et klart syn for svakhetene. Der f. eks. Skrefsrud hadde lagt vekt på å vinne massene, gikk Boddning inn for å vinne den enkelte. Da han i 1910 etterfulgte Skrefsrud som misjonens leder, ble hans hovedprogram, når det gjaldt menighetsarbeidet, å gi Guds ord til den enkelte i form av forkynnelse, samtale og kristendomsundervisning og opplæring på et langt bredere plan enn tidligere.

IV

Straks Boddning overtok ledelsen av misjonen, skjedde der mange forandringer. Misjonens hovedkvarter ble flyttet fra Benagaria til Dumka. Denne by er sentrum for den sivile administrasjon av Santal Parganas, og var godt skikket som nytt hovedkvarter. Da den første årsberetning kom ut etter Skrefsruds død, bar den overskriften *Report of the Santhal Mission of the Northern Churches*. Ingen forklaring er gitt på denne forandring av misjonens navn på misjonsmarken, men den er i konformitet med betegnelsen *Den nordiske Santalmisjon* som vanligvis ble brukt i hjemlandene.¹⁸ Denne forandring er forklarlig. Misjonen hadde alt i midten av 1870-årene mistet sin karakter av en *Indian Home Mission*. De skotske og engelske komitéer som i 1880–1890 årene hadde støttet misjonen betydelig, var gått i oppløsning, og misjonen berodde nå på hjelp fra Danmark, Norge og de skandinaviske lutherske kirker i Amerika.

Det var både hjemlandenes og Boddings ønske å få en mer demokratisk styreform på misjonsmarken, og også å gi hjemlandene del i styret. Særlig fra Norge kom det sterke krav om dette. Arbeidet for Santalmisjonen var såvel her som i Danmark etter hvert kommet inn i fastere former.

Sammen med to eldre misjonærer utarbeidet Boddning et utkast til regler for misjonen.¹⁹ På misjonsmarken skulle der inn-

føres et konferansesystem hvor misjonærer som hadde oppholdt seg på feltet i tre år og hadde avlagt de foreskrevne språkeksamenner, skulle ha stemmerett. Alle saker ville bli avgjort med stemmemajoritet. Konferansen skulle velge en formann for en femårsperiode, med to rådgivere som ble valgt for to år om gangen. Konferansen skulle holdes årlig og ta alle bestemmelser angående arbeidet. Under et møte i Oslo i 1910 med representanter for dansk santalmisjon, ble disse regler vedtatt. Konferansesystemet ble straks innført, og den første konferanse i misjonens historie ble holdt i Dumka i mars 1911. Der ble Bodding valgt til ny formann. I april 1916 reiste Bodding til Europa over Amerika. I august 1916 deltok han på et fellesmøte for de danske og norske styrer i Kristiania, og de reviderte regler Bodding hadde utarbeidet og bragt med seg fra India, ble godkjent.²⁰

De nye regler var atskillig endret i forhold til de fra 1910 og ga atskillig mer myndighet til formannen. I et brev til den danske santalmisjons sekretær (datert 15/10 1918), skriver sekretæren for norsk santalmisjon om den endrede situasjonen på misjonsmarken. Han har mottatt brev fra Bodding som klager over misjonærenes selvrådighet, og fra en annen misjonær som beretter at da Bodding under konferansen like etter sin tilbakekomst leste opp de nye regler, ble alle tause. Ingen sa et ord. Vedkommende hadde tilføyd at dersom hjemmestyrene laget flere slike regler, så ville det gå fullstendig galt ute på misjonsmarken.²¹ I et brev skrevet like etter den ordinære konferanse i april 1921, skriver Rosenlund til Den danske santalmisjons formann og gjør rede for sitt personlige inntrykk av forholdet mellom formannen og konferansen. Rosenlund forklarer at hjemmestyrene har misforstått Bodding og gjort ham urett. Kravet om en kontrollerende konferanse var ikke blitt oppgitt, og lovkomitéen hadde fremsatt et forslag som rommet selvmotsigelser. Han hevdet at formannen på den ene side ikke kunne være ansvarlig leder for misjonen og menighetene, og samtidig en slags sekretær for konferansen.

I mars 1922 informerte Bodding i både brev og ved telegram at han var rede til å trekke seg tilbake fra formannsstillingen og

gå over til litterært arbeid.²² Bodding flyttet etter et kort opphold hjemme til Mohulpahari, hvor han fikk en rik og fruktbar periode frem til 1934.

V

Bodding var i kraft av misjonens ledelse også kirkens tilsynsmann.²³ Misjonens grunnregler grep ikke bare inn i misjonens styre og stell, men i like høy grad i kirkens, idet de la all myndighet angående menighetsordning og menighetslivet, ansettelse av kirkens prester og arbeidere m. m. i konferansens hender.²⁴ Dette kom til å virke hemmende på kirkens utvikling i de kommende år. Pionérmisjonærene hadde innført månedsmøtene som en fast institusjon i kirken. Kirkens arbeid i Santal Parganas var sentralisert i månedsmøtet, som alltid ble holdt i Benagaria. Arbeidet i Assam hadde sitt månedsmøte i Grahampur, ofte uten at noen misjonær var til stede, men rapporter fra møtene ble sendt til Benagaria. Gjennom disse møter holdt misjonærene kontroll med arbeidet. På samme tid ble de kristne selv lært opp til å delta i ansvaret for arbeidet. Gjennom månedsmøtet øvet de ganske stor innflytelse på arbeidets ledelse og utvikling.²⁵ Et eksempel på dette er Dinajpur-Malda misjonen. Utflyttede santaler hadde gjennom en kristen santal begynt å interessere seg for kristendommen. De sendte bud til Benagaria og bad om hjelp. Spørsmålet ble behandlet på månedsmøtet den 30. juni 1900. Børresen ga uttrykk for at misjonen på den tid ikke på noen måte kunne ta opp noe nytt arbeid. Da besluttet de kristne santaler på månedsmøte den 2. oktober samme år å begynne misjonsarbeide i Dinajpur-Malda på egen hånd. De stiftet en forening, «Ebenezer Misjonsforening», med en av deres prester som leder.²⁶ Året etter ble en ung santal, Jalpa Soren, ordinert, og sendt til det nye feltet.²⁷ De kristne viste at de var sitt ansvar bevisst. Bodding beretter under et opphold i Danmark om deres iver for å samle ris og mais som ble solgt og overgitt til kassereren.²⁸ Mange ga månedlige bidrag og det er interessant å se bidragsprotokollen som er oppbevart i misjonens arkiv i Dumka.

Den santalske kirke underholdt med egne midler en prest

og flere arbeidere frem til 1911. I disse år ble det døpt nærmere 900. Bodding fremholder også at de kristne ledere i Dinajpur-Malda gjennomførte et undervisningssystem som førte til at så godt som alle kristne der kunne lese og skrive.²⁹ Innførelsen av konferanseordningen gjorde slutt på månedsmøtene, og den mulighet som disse naturlig la til rette for utbyggingen av en kirkeorganisasjon, ble ikke benyttet. Konferanseordningen, som etter hvert førte til en demokratisering av misjonens styre, innførte samtidig et autoritært misjonærstyre i kirken.³⁰ Sentrum for kirkelivet ble misjonsstasjonene, hvor misjonærene satt som ledere for sine respektive distrikter, og hvor misjonærens innstilling ble bestemmende når det gjaldt hvor langt de kristne selv skulle få del i ansvaret gjennom sine prester og ledere. Som en følge av denne ordning ble «Ebenezer Misjonsforening» oppløst. Det skjedde etter et besøk av Bodding i Dinajpur i 1911. Hadde man oppmuntret kirken til å fortsette dette løfterike arbeid istedenfor å umyndiggjøre den, er det mulig at nettopp dette arbeid ville gitt en basis for det selvhjelpsprogram som først i de senere år med store vansker er blitt organisert. Det tok tid før santalkirken kom over dette nederlaget.

Bodding må jo bære hovedansvaret for denne utvikling. Han så stort på dette å utvikle et rikt åndelig menighetsliv, men han hadde intet syn for et organisert kirkesamfunn. Det er da også betegnende at mens en i pionérmisjonærenes korrespondanse stadig støter på betegnelsen *kirke*, møter en sjelden på ordet hos Bodding. For Bodding var det hele konsentrert i misjonen. Denne fikk under Bodding en rivende utvikling. Der ankom i tidsrommet 1910–1923 tretti-tre nye misjonærer (inkludert misjonærhustruer). Deres oppgave var ifølge Bodding «fremfor alt dette at være ledende overfor de infødte kristne, ... og ledende i det kristelige Arbejde».³¹ Med innrykket av alle disse misjonærer skiftet hele misjonen karakter og ble en typisk institusjonsmisjon med opprettelse av skoler, sykehus, spedalskekoloni, barnehjem og industriskole. Denne linje ble fortsatt etter at Bodding gikk av som formann, og selv om institusjonene også har hatt sin store betydning for kirken som sådan, er forholdet mellom

kirken og dens institusjoner et av de vanskeligste spørsmål kirken i dag har å løse. En annen ting som hindret utviklingen imot en organisert kirke hvor de kristne ledere selv fikk øve sin innflytelse, var Boddings isolasjonspolitik. Han deltok i den internasjonale verdensmisjonskonferanse i Edinburgh i 1910,³² men uttrykte i et brev til sekretæren for den amerikanske santalmisjon sin uvilje mot å delta.³³ Denne konferanse fikk jo stor betydning når det gjaldt samarbeid i større sammenheng både i misjonslandene så vel som på misjonsmarken. Bodding viste imidlertid ingen interesse for samarbeid med andre. Han holdt sin misjon, som Arne Thu uttrykker det, «in splendid isolation.»³⁴ Både felleskirkelig samarbeid og arbeid for å organisere kirken begynte først etter Bodding var gått av.³⁵

Derimot gjorde Bodding mye for å fremme et rikere menighetsliv. Før hans «troskære», *Kuk'li Puthi*, forelå i 1899 hadde en bare Luthers lille Katekisme og V. Vogts Bibelhistorie i oversettelse, samt salmeboken. *Kuk'li Puthi*, som er på over 200 sider og er blitt trykt i mange opplag, gir en klar innføring i de kristne sannheter ut fra et luthersk grunnsyn. I 1915 utarbeidet han en ny liturgi, bygget delvis på den norske kirkes gamle ritual, delvis på det nye (på det tidspunkt ikke autoriserte). Han fremholder at det ikke var hans hensikt å innføre en norsk eller dansk liturgi, men en santalsk liturgi på hjemlandenes kirkers grunn.³⁶ Det ble da også tatt tilbørlig hensyn til folkeskikker og folkeeieendommeligheter. Dette ritualet ble innført i 1917.³⁷ Inntil da hadde en benyttet seg av Skrefsruds ritual fra 1892.³⁸

Dåpsritualet hadde innskrenket seg til selve dåpsbefalingen (Mat. 28. 18–20), forsakelsen og troen, og dåpshandlingen ble foretatt ute i det fri. Nå blir barsedåpen lagt til kirkehuset og får sin rette plass i gudstjenesten og menigheten. Voksendåp foretar en gjerne fremdeles ute. Bodding kritiserte at pionérmisjonærene innførte barsedåp på et så sent tidspunkt, og fremhever at det var uheldig for kirken.³⁹ For ham var barsedåpen en selvklar ting ut fra hans teologiske syn. Men dessuten hadde han den oppfatning at «familiedåp» var noe som falt naturlig for santalene.⁴⁰

Når det gjaldt *nattverdrituale* fulgte Bodding det nye norske ritual. Det ble i denne periode utført et stort opplysningsarbeid for å gi nattverden den rette plass i menighetslivet.⁴¹

Konfirmasjon var ikke tidligere innført i kirken. Men en brukte iblant en opptakelsesseremoni i forbindelse med den første altergang.⁴² Bodding fulgte for konfirmasjonen det gamle norske ritualet. Det ble ikke innført noen konfirmasjonstvang,⁴³ men undervisning med etterfølgende konfirmasjon ble mer og mer alminnelig. Den har nå sin faste plass i kirkens liv.

I forbindelse med det nye ritualet fikk også de ytre former et mer kirkelig preg. Alle stasjonskirker ble utstyrt med alter og alterring. Prestedrakt ble innført i 1917,⁴⁴ og der ble mer fasthet og orden over det hele.

Det var stor mangel på prester i kirken, og ingen institusjon for å utdanne prester.⁴⁵ Bodding fremhevet flere ganger behovet for en slik institusjon, og det førte til at en utdanningsanstalt for vordende prester ble opprettet i Benagaria i 1915.⁴⁶ Denne har spilt en betydelig rolle i kirkens senere utvikling.⁴⁷

Selv om Bodding ikke hadde syn for en organisert kirke, ble han en foregangsmann når det gjaldt å skape et rikere og mer fast utformet menighetsliv, som gjorde arbeidet betydelig lettere for en organisering av kirken på et senere tidsrom.

En kan heller ikke unnlate å nevne at Bodding hadde et klart syn for misjonens ansvar for å drive arbeid blant andre raser på misjonens felter. Han fremhever at «Santhalerne er ikke de eneste som har Ret til at faa Evangeliet forkyndt for seg.»⁴⁸ I denne periode blir misjonens arbeid blant bengaler opptatt, et arbeid som senere stadig er utvidet.⁴⁹

Rosenlund, Boddings venn og medarbeider gjennom mange år, skriver om ham (og et bedre vitnesbyrd kan neppe gis):

«For mange mennesker blev det paa en eller flere maader afgjørende for livet at være i berøring med Bodding. Det vil baade Santaler og vi andre vedblive at være taknemlig for. Naar han talte om kristendom, forsøgte han aldrig paa at finde nye og interessante udtryk, men i gamle tilvante ord lagde han ordets hele indhold, saa at det ofte blev vidunderligt nyt. For eksempel

naar han nævnte ordet Herren saadan ganske enfoldigt og ærligt, kunde det næsten give et sæt i en, som om døren pludselig gik op, og kongen traadte ind i stuen. Han kom tit i prædiken til at sige: «Gaa til Jesus, og bliv saa hos ham.» Dette kan siges af saa mange andre, men det kommer an paa, hvorledes det blir sagt. Bodding havde en inderlig foragt for al talekunst, men hans ord slog ind og blev siddende i sindet.»⁵⁰

NOTER

AR = Annual Report of The Indian Home Mission to the Santals og The Santal Mission of the Northern Churches.

CABS = Calcutta Auxiliary Bible Society.

CMS = Church Missionary Society.

Hvor det ikke på annen måte er antydnet, finnes alle brev henvist til, i original eller kopi, i Santalmisjonens arkiv i Oslo.

¹ Se f. eks. Sten Konow: «Minnetale over Misjonsprest Paul Olaf Boddings», i *Arbok for Det norske Videnskaps-Akademi i Oslo*, 1938, s. 84. Videre Solveig Tunold: *Santalia-Norvegica*, i *Norvegica*, Oslo 1933; Hans Høeg: «P. O. Boddings» i *Luthersk Kirketidende*, 1938, s. 513 f; Magne Haugstad: «Misjonæren og granskaren Paul Olaf Boddings» i *Norsk Håndbok for Misjon*, Oslo 1949, s. 217 ff; Johannes Gausdal: «Santalbibelen» i H. Chr. Mamen (red.): *Norske misjonærer som bibeloversettere*, Oslo 1950, s. 174 ff; Johan Nyhagen: «En kulturinnsats i et primitivt folk», i *Norsk Tidsskrift for Misjon*, 1953, s. 229 ff; Georg Morgenstierne: «P. O. Boddings og det norske forskningsverk blant santalene» i *Norsk Tidsskrift for Misjon*, 1966, s. 22 ff. Se også Boddings, Paul Olaf, i *Norsk Misjonsleksikon*, I, Oslo 1965, spalte 220—223.

² Jfr. artiklene nevnt i note 1, som også gir enkelte trekk til belysning av Boddings direkte misjonærgjerning. Den mest utførlige artikkel med dette som synspunkt er skrevet av Arne Thu (misjonær i Santalmisjonen 1920—1934) i *Tidsskrift for Teologi og Kirke*, 1939, s. 181 ff.

³ Sten Konow: «Minnetale over Misjonsprest Paul Olaf Boddings», i *Arbok for Det norske Videnskaps-Akademi i Oslo*, 1938, s. 77 f.

⁴ *Santalen*, 1892, s. 67. ⁵ Jfr. *Santalen*, 1890, s. 182.

⁶ *Ibid.*, s. 83 ff; 117 ff; 132 ff; 148 ff; 164 ff.

⁷ *Minutes of a Conference of Santal missionaries held at Benagaria on August 23rd, 1899*, CABS, Calcutta.

⁸ Jfr. *Historical Catalogue of Printed Bibles*, Part IV, CABS, Calcutta.

⁹ Jfr. Boddings Letter Books 1899 og utover.

¹⁰ Jfr. Andrew Campbell, *Missionary to the Santals*, Edinburgh (1920).

¹¹ Frem til 1906 brukte Skrefsrud mye tid på revisjonen av GT. Etter 1906 falt det meste av dette arbeid på Boddings og Campbell. Jfr. brev fra Boddings til A. W. Young, Secretary of the Calcutta Auxiliary Bible Society, datert 5/5 1906.

¹² Ifølge brev fra Boddings til Campbell, 20/7 1906; Kilgour til A. W. Young 24/10 1912. CABS.

¹³ P. O. Boddings: *Lidt om Santalbibelens Tilblivelse*. Kbh. 1918, s. 39.

¹⁴ *Santalen*, 1896, s. 58. ¹⁵ *Santalen*, 1903, s. 187 ff. ¹⁶ *Santalen*, 1904, s. 189 ff.

¹⁷ Jfr. «Foredrag». Disse «Foredrag» er holdt i samtaleform med danske santalmisjonsledere sommeren 1907 i Brænderup under Boddings opphold i Danmark

i 1907. Stenografert og maskinskrevet. Kopi i dansk og norsk Santalmisjonsarkiver, Kbh. og Oslo. Jfr. brev fra Johannes Schröder til E. Wittington 29/2 1908.

18 Olav Hodne: L. O. Skrefsrud, Missionary and Social Reformer among the Santals of Santal Parganas, Oslo 1966, s. 71.

19 44 AR, s. 6. Boddings kopibok viser at han allerede i 1909 hadde klargjort for hjemmestyrene grunntrekkene i de nye regler. Jfr. brev av september 1909.

20 Jfr. 50 AR, s. 66.

21 Kopi av brevet i Santalmisjonens arkiv, Oslo.

22 Brev til det norske og det danske styre for Santalmissionen 17/4 1922 og telegram av 15/4 1922.

23 Jfr. Grundregler av 1910, § 38.

24 Ibid., s. 13.

25 Bodding: «Foredrag», s. 100; 50 AR s. 18.

26 Ibid., s. 84; Johannes Gausdal: *Santalmisjonens historie på misjonsmarken*, Oslo 1937, s. 152 f.

27 Gausdal: Anf. skr. s. 155 f.

28 Bodding: «Foredrag», s. 84 f. 29 Ibid., s. 85.

30 Jfr. Gausdal: Anf. skr., s. 300 f. 31 Bodding: «Foredrag», s. 111 f.

32 Gausdal: Anf. skr., s. 302.

33 Brev til J. H. Blegen 8/9 1909. Kopi SM, Dumka.

34 A. Thu: TTK, 1931, s. 189.

35 I 1920 tok misjonen imot invitasjon til å delta i den 3. felles lutherske konferanse i Guntur i Syd India. Skjønt konferansen oppfordret ham til å reise, gjorde ikke Bodding dette. I 1927 oppnevnte konferansen et utvalg til å arbeide med kirkeforfatningen. I år fremover ble det nedlagt et stort arbeid med denne, samtidig som menighetsråd, regionale råd og et felles råd for hele kirken ble dannet. Den siste verdenskrig skapte vansker for arbeidet. I 1950 ble The Northern Evangelical Lutheran Church (først under navnet The Ebenezer Evangelical Lutheran Church) organisert med sin egen konstitusjon.

36 Brev til Oldenburg 2/7 1915.

37 Jfr. det forslag til nytt ritual som ble sendt til hjemmestyrene og i midten av april 1915 oversendt til stiftprost G. Jensen på anmodning fra Bodding. Jensens «Noter til Santalmissionens gudstjeneste-ordning» ble oversendt misjonens styre den 24/4 1915.

38 O. Hodne: Anf. skr., s. 203. 39 Ibid., s. 140.

40 P. O. Bodding: Friske Skud, Kbh. 1925, s. 35.

41 R. Rosenlund: *Fra Santalistan*, Kbh. 1920, s. 236 ff.

42 Jfr. Referat fra konferansen 4.–5. mars 1914, SM, Dumka.

43 Jfr. konferansereferater i årene 1911–1919. Spørsmålet om konfirmasjon og konfirmantundervisning ble drøftet på nesten alle konferanser i dette tidsrom.

44 Spørsmålet ble tatt opp under konferansen i Dumka i mars 1915, og det ble foreslått å innføre den prestedrakt som ble brukt i den danske misjon i Syd India. Dette ble godtatt på en felleskonferanse av danske og norske misjonsledere i Oslo 24.–26. oktober 1916. Jfr. møtereferat.

45 Ved slutten av 1911 var der 6 indiske prester i aktiv tjeneste. 44 AR, s. 11. Statistikken for kirken viser et samlet antall av 16 966 døpte dette år. 44 AR, s. 44.

46 Rosenlund: Anf. skr., s. 211.

47 *Santal Theological Seminary, Fiftieth Anniversary 1916–1966*. Benagaria 1966.

48 Bodding: «Foredrag», s. 80. Se også Boddings lille bok *Arbeidet blandt andre raser* (Kra. 1923).

49 Se f. eks. H. P. H. Kampp: *Bengalerer i Santalmissionen*, Kbh. 1955.

50 *Santalmissionæren*, 1939, s. 42.